

# “КОЙТО НЕ СЕ СЪПРОТИВЛЯВА СРЕЩУ ЗЛОТО, ГО НАСЪРЧАВА!”

ПРОФ. ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

2 май 2018

**Н**е съм привърженик на библейски

мъдрости, но този принцип е изказван от мнозина - в различни форми и в различни контексти – защото в сложнотията на човешкия живот рано или късно стигаме до потребността от такъв морален, пък и политически императив. Наблягам на сложното, защото то е много важно – срещу простото, пряко причинявано му зло човек се съпротивлява спонтанно и не се налага първо да бъде убеждаван, че постъпва правилно. В

сложността на съвременния обществен живот, обаче, нещата стоят друго-яче - много лесно може да възникне впечатлението, че едно конкретно зло е далечно и не те засяга, още повече, че самото разпознаване на злото хич не е лесно.

Така стоят нещата и в днешния дебат за правото на Европейския съюз да наказва своите страни членки, когато управляващите в тях не зачитат фундаменталните ценности, върху които е построен Съюзът:

- либерална демокрация, гарантираща правата на политическия опонент;
- върховенството на правото, което гарантира ограничеността на всяка власт и въздаване на справедливост в разумни срокове;
- свобода на словото, без която няма как да има информирано и, следователно, отговорно гражданско и политическо поведение;
- гражданските свободи на личността, без които всичко останало нито има

смисъл, само по себе си, нито пък би било възможно като обществен механизъм, позволяващ да се постига основната цел на ЕС – триединството на мир, стабилност и просперитет.

Тъкмо защото Съюзът е само инструмент за постигане на тези, важни за всекиго, фундаментални ценности, то и собственото му съществуване е ценност, която си заслужава да ни бъде приоритет и да бъде защитавана.

За много дълъг период – приблизително около две десетилетия – след възникването на ЕС в началото на 90-те години на миналия век изглеждаше, че фундаменталните ценности, върху които е построен, са толкова дълбоко вкоренени в социално-политическата история на западноевропейските общества, че е в реда на нещата да ги приемаме като саморазбиращи се. Нещо повече, допускаше се, че пряката значимост на всяка една от тях за поддържането на останалите е достатъчна гаранция, че всички страни членки стриктно ще се придържат към тези ценности, защото

те засягат цялото гражданство. Изглеждаше, че тези ценности – веднъж установени в едно общество - имат свойството да се самоподдържат.

В средата на 2018 вече е безвъпросно ясно, че нещата не стоят по този начин – в поредица от страни, в които управляващите са получили властта си, защото са избрани и подкрепяни от демократично гласуващи мнозинства, се наблюдават трайни тенденции за злоупотреба с властта - под формата на посегателства (в законова форма) над фундаменталните ценности на Европейския съюз. Имено като неотложна - и даже закъсняваща - мярка (срещу тези злоупотреби на властващите в такива страни) ЕК излезе на 2 май т.г. с предложение<sup>1</sup> достъпът до фондовете на ЕС да

---

<sup>1</sup> Конкретното предложение е основен политически акцент в цялостната финансова рамка, прицелена в решението на стратегическата задача „да направим повече с по-малко [средства]“. Казаното е недвусмислено: „Главна иновация в предложениния бюджет е засилената **връзка между бюджета на ЕС и върховенството на правото**. Спазването на върховенството на правото е съществена предпоставка за сигурно финансово управление и ефективно усвояване на финансирането от ЕС. С оглед на това Комисията предлага нов механизъм за защита на бюджета на ЕС от финансови рискове, свързани, в най-общ смисъл, с недостатъци по отношение на

бъде обвързван с императивно спазване на върховенството на правото като ключов център в неговите фундаментални ценности и гарант за успешното прилагане на неговите политики.

Естествено, тази мярка предизвиква мощна и креслива, сериозно медийно възпроизвеждана, съпротива. Най-важните аргументи срещу новите инструменти в политиката за борба срещу посегателствата над фундаменталните ценности са, всъщност, само два:

Първо, средствата от фондовете са предназначени за много конкретни цели – например, регионално развитие и тяхното спиране ще увреди самото него, а няма да засегне политиките за насърчаване на нелибералната (евфемизъм за авторитарна) демокрация, нито разрушаването на върховенството на правото и ограничаването

---

върховенството на правото в страните членки. Новопредложените инструменти ще позволят на Съюза да прекрати, намали и ограничи достъпа до финансиране от ЕС по начин, който е пропорционален на природата, тежестта и обхвата на тези недостатъци.“ ([https://ec.europa.eu/commission/news/eu-budget-future-2018-may-02\\_bg](https://ec.europa.eu/commission/news/eu-budget-future-2018-may-02_bg), курсивът е на оригинала.)

на свободата на словото. Това, видите ли, са твърде различни неща, без връзка помежду им.

Второ, прицелени в наказващо въздействие върху политиците, предвидените мерки ще засегнат не тях, а мнозинството от гражданите, които няма да получи необходимите ресурси за своето социално развитие.

Изглежда като да са разумни тези два аргумента (а и всички останали в арсенала на съпротивата срещу новата инициатива на ЕК).

И тъкмо тук е мястото да напомним изключителната важност на проблема за доброто и злото в сложните обществени системи. В такива общества нито доброто, нито злото са очевидни. Но това не значи, че не могат да бъдат разпознати.

Но трябва изрично да се обясни, че фондовете на ЕС не са благо, за което гражданите са абониращи, безотносително към поведението си; достъпът до тях не е право, каквото е

правото на живот, лична неприкосновеност и пр. Напротив, финансовият ресурс на Съюза е само инструмент за постигане на други приоритетни социални цели, прицелени в добруването, но на отговорното за съдбата си европейско гражданство.

На първо място, понеже самият ЕС е сложен институционален инструмент за гарантиране на мира, стабилността и просперитета, собствените му ресурси са необходими за неговото укрепване. Няма как правителства, които провеждат политика, рушаща устоите на ЕС, да получават достъп до фондовете, предназначени за неговото укрепване и развитие. Няма как да има, примерно, регионална кохезия между страни-членки на ЕС, ако самият него го няма. Спазването на фундаменталните ценности е предварително, общо и изключващо условие за всички други частни евроинтеграционни политики.<sup>2</sup> Това е

---

<sup>2</sup> Неслучайно още в Съобщението на Комисията „Нова, модерна многогодишна финансова рамка за Европейския съюз, с която ефикасно да постига резултати по своите приоритети след 2020 г.“ от 14 февруари т.г. ясно се казва:

на първо място въпрос на здрав разум и елементарна почтеност.

И тъкмо гражданите на страните, в които има такива правителства, следва да усетят – чрез качеството на живота си – тежестта на правителствената политика. За да държат управляващите отговорни за тази тежест.<sup>3</sup>

---

„Съюзът е правова общност, чието съществуване само по себе си произтича от неговите ценности. Те обхващат цялата му правна и институционална структура и всичките политики и програми на ЕС. Зачитането на тези ценности следва да бъде гарантирано във всички политики на Съюза. Това включва бюджета на ЕС, за който зачитането на основните ценности е съществена предпоставка за добро финансово управление и ефективно финансиране от ЕС. Зачитането на принципите на върховенството на правото е важно за европейските граждани, както и за предприемачеството, иновациите и инвестициите. Европейската икономика ще процъфтява най-много там, където правната и институционалната рамка съответстват в пълна степен на общите ценности на Съюза.“ (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52018DC0098>.)

<sup>3</sup> Обърнете внимание, че Комисията също акцентира тъкмо върху гражданското измерение на ключовото усъвършенстване в управлението на бюджета на ЕС: „Набор от програми пряко ще спомогнат за укрепването и удържането на ценностите на ЕС и на върховенството на правото. Най-забележимо, новата Програма Правосъдие, права и ценности ще се фокусира върху поддържането на отворени, демократични, включващи и съзидателни общества чрез извеждането на преден план на европейските ценности, културното и езиково многообразие и наследство. Тя ще защитава правата на европейските граждани и ще допринесе за създаването на Европейско пространство на правосъдие.“ ([https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-proposals-financial-management-rule-law-may2018\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/budget-proposals-financial-management-rule-law-may2018_en.pdf).) Овластяването именно на

Дори въвеждането на правилото да създаде - в краткосрочна перспектива - допълнителни неравенства между обществата с, метафорично казано, „протестантски етос“ и останалите, тази цена си струва да бъде платена сега, заради стратегическата перспективност на политиките, основани на европейски ценности.

Защото иначе – който не се съпротивлява на злото, всъщност го насърчава. За всеки от нас става дума...

---

европейските граждани е задължителна предпоставка за ефективност в съпротивата срещу посегателствата над върховенството на правото и останалите ценности на ЕС по принцип и, в частност, за целесъобразната употреба на „бюджета на ЕС, който пази, овластява и защитава“.